

Vzdelávanie k udržateľnému rozvoju v študijnom programe Environmentálne plánovanie a manažment

Študijný program (do šk. r. 2004/2005 špecializácia) magisterského štúdia Environmentálne plánovanie a manažment na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (ďalej PRIF UK) je zameraný na ochranu a tvorbu životného prostredia s rešpektovaním požiadaviek udržateľného rozvoja na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Pri vytváraní špecializácie Environmentálne plánovanie a manažment v r. 1992 – 1993 sa vychádzalo z domácich a zahraničných skúseností, ktoré naznačovali, že tradične chápaná činnosť špecialistov už nestačí zabezpečovať čoraz náročnejšie úlohy environmentálneho plánovania zameraného na zabezpečenie udržateľného rozvoja krajiny. Od začiatku išlo preto o vytvorenie interdisciplinárnej študijnej špecializácie/programu s prienikom environmentálnych, biologických, ekologických, geografických, geologických a chemických vied s podielom technických, ekonomických a spoločenských vied. Cieľom je naučiť študentov zosúladiť v procese plánovania sociálne, ekonomické, environmentálne a inštitucionálne hľadiská tak, aby sa vytvoril základ komplexného riešenia úloh v oblasti riadenia starostlivosti o životné prostredie a kontroly jeho kvality.

Pri tvorbe nového študijného programu (v r. 2003 – 2004) sa aktualizovali a inovovali predmety doterajšej špecializácie, zaviedli sa nové predmety (napr. Teória, meto-

dológia a prax európskeho priestorového plánovania, Prírodné hrozby a riziká v krajine, Systémy environmentálne orientovaného riadenia a auditu) a v rámci seminárov a praktických cvičení sa dôslednejšie uplatnila požiadavka na komplexnosť a vzájomnú previazanosť všetkých aspektov podmieňujúcich udržateľný rozvoj. Súčasťou štúdia je získanie skúseností z terénneho výskumu, zvyšovanie manažérskych schopností, osvojenie si nástrojov na zlepšenie informovanosti, participácie a efektívneho zapojenia verejnosti do rozhodovacích procesov. V r. 2004 tento študijný program (založený na odbore Environmentálny manažment v súlade so Sústavou študijných odborov vydanéj rozhodnutím MŠ SR č. 2090/2002) získal akreditáciu a jeho výučba sa otvorí v šk. r. 2005/2006.

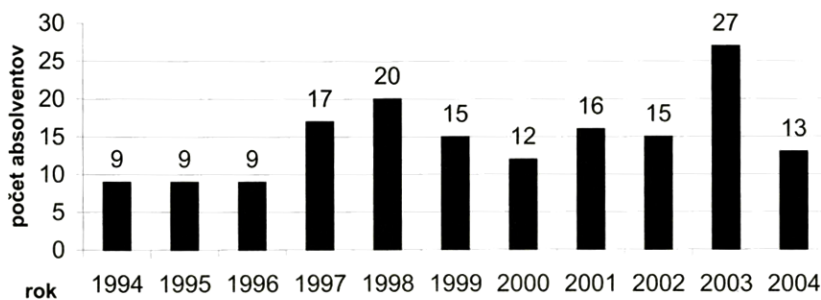
Profil absolventa študijnej špecializácie, resp. programu Environmentálne plánovanie a manažment je postavený na týchto prioritách:

- získanie znalostí o jednotlivých zložkách životného prostredia, ich vzájomnom pôsobení, fungovaní krajiny ako systému, nových metódach a metodikách krajinnoeekologického a environmentálneho výskumu, metodických prístupoch k udržateľnému rozvoju krajiny, environmentálnej politike, environmentálnom práve, environmentálnej ekonómii a systémoch environmentálneho manažérstva,

- získanie zručností z uplatňovania preventívnych nástrojov ochrany životného prostredia (posudzovania vplyvov na životné prostredie, strategického environmentálneho hodnotenia), využívania výpočtovej techniky a technológií GIS, ako aj skúseností z terénneho výskumu,
- získanie manažérskych schopností riešiť komplexné výskumné a praktické úlohy v oblasti starostlivosti o životné prostredie a koordinovať environmentálne projekty rozvoja krajiny v súlade s požiadavkami princípov udržateľného rozvoja.

Garantom študijnej špecializácie, resp. programu magisterského štúdia je Katedra krajinnéj ekológie, založená r. 1992, ktorá je súčasťou Environmentálnej sekcie PRIF UK v Bratislave. Vedecká a pedagogická práca katedry sa zameriava najmä na tieto oblasti:

- krajinnoeekologický výskum a krajinné plánovanie (napr. hodnotenie ekologickej únosnosti i súčasného zafarbenia krajiny stresovými faktormi, tvorba krajinných plánov, štúdium krajinných systémov so špecifickým smerovaním k hodnoteniu kvality životného prostredia, ochrana a manažment krajiny, revitalizácia krajiny),
- posudzovanie vplyvov činností, programov, plánov a koncepcií na životné prostredie,
- tvorba územných systémov ekologickej stability krajiny na regionálnej a miestnej úrovni,
- rozvoj vidieka, turizmu a cestovného ruchu,
- uplatnenie princípov, kritérií a indikátorov udržateľného rozvoja v environmentálnom plánovaní a tvorba miestnej Agendy 21,
- prístup k informáciám a účasť verejnosti v rozhodovacích procesoch,
- riadenie starostlivosti o životné prostredie,

1. Vývoj počtu absolventov špecializácie Environmentálne plánovanie a manažment na PRIF UK v Bratislave v období 1944 – 2004

- využitie technológií GIS v krajinnoekologickom a environmentálnom výskume.

Pri postupnej vedeckej aj pedagogickej profilácii tejto katedry zohrali významnú úlohu ostatné katedry Environmentálnej sekcie, ale aj Geografickej, Biologickej, Geologickej a Chemickej sekcie PRIF UK, ako aj externé pracoviská, predovšetkým Ústav krajinnej ekológie SAV, Geografický ústav SAV, Kabinet pre výskum sociálnej a biologickej komunikácie SAV, Fakulta architektúry STU v Bratislave, Fakulta ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene, Fakulta prírodných vied UKF v Nitre a Právnická fakulta, Filozofická fakulta a Fakulta manažmentu Univerzity Komenského. Ďalej je to Prognostický ústav SAV, Sociologický ústav SAV, Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Štátna ochrana prírody SR, Regionálne environmentálne centrum Slovensko, Rozvojový program OSN so sídlom v Bratislave, Asociácia priemyslu a ekológie (ASPEK), Slovenské centrum čistejšej technológie, Magistrát hlavného mesta SR Bratislava, magistráty a obecné úrady ďalších slovenských miest a obcí, samosprávy vyšších územných celkov a ďalšie organizácie.

Na Katedre krajinnej ekológie úspešne obhájilo diplomové práce

a vykonalo štátne záverečné skúšky 162 študentov (obr. 1).

Zameranie diplomových prác na magisterskom stupni štúdia špecializácie Environmentálne plánovanie a manažment odráža vedeckú a odbornú profiláciu katedry i širokú kooperáciu so spomínanými partnerskými organizáciami. Študenti sú zapájaní do aktuálnych domácich a zahraničných vedeckých grantov, vedecko-technických projektov a ďalších aplikačne orientovaných úloh katedry a spolupracujúcich externých pracovísk. Pri zadávaní diplomových prác sa vždy prihliada na záujem študentov a na uplatnenie absolventov na trhu práce. V sledovanom 11-ročnom období bolo najviac prác (49) orientovaných na uplatnenie krajinnej ekológie v environmentálnej praxi, ďalšou dôležitou témou bolo posudzovanie vplyvov na životné prostredie (19), účasť verejnosti v rozhodovacích procesoch (15), rozvoj vidieka a cestovného ruchu a ekologické poľnohospodárstvo (15), hodnotenie kvality životného prostredia a udržateľný rozvoj na miestnej úrovni (12), využitie technológií GIS (11), nakladanie s odpadom a sanácia starých environmentálnych záťaží (11) a hodnotenie vegetácie v urbanizovanom prostredí (9). V kooperácii s externými pracoviskami katedra zadáva diplomové práce zamerané na inter-

disciplinárne témy: environmentálnu ekonómiu, environmentálne právo, environmentálnu psychológiu, využívanie obnoviteľných zdrojov energie a uplatňovanie systémov environmentálneho manažerstva.

Individuálnym prístupom, najmä v rámci voliteľných predmetov alebo formou praktických seminárov sa vytvárajú podmienky na motiváciu študentov k zvyšovaniu zručností vo využívaní technológií GIS. Podporujú sa tímové formy seminárnych, ročníkových a diplomových prác, čím študenti získavajú praktické riadiace a manažérske skúsenosti. Katedra podporuje aj vedecký rast študentov a každý rok sa niekoľkí zúčastňujú na študentskej vedeckej konferencii, ktorú organizuje PRIF UK.

Katedra krajinnej ekológie pravidelne sleduje uplatnenie absolventov v praxi. Absolventi špecializácie Environmentálne plánovanie a manažment sa uplatňujú v environmentálne alebo interdisciplinárne zameraných vedeckých a výskumných pracoviskách, na vysokých školách s environmentálnymi a krajinnoekologickými odbornými a špecializáciami, v odboroch životného prostredia, územného plánovania a regionálneho rozvoja v štátnej správe (na obvodných a krajských úradoch životného prostredia), na MŽP SR a jeho odborných pracoviskách (napr. v Slovenskej agentúre životného prostredia), v samospráve (najmä na magistrátoch a samosprávach vyšších územných celkov), v odboroch životného prostredia technicky orientovaných rezortných pracovísk, vo výrobných podnikoch, ale aj v environmentálnych mimovládnych organizáciách. Približne 10 – 15 % absolventov pokračuje v rôznych formách ďalšieho vzdelávania na Slovensku alebo v zahraničí (doktorandské a postgraduálne štúdium, ďalšia vysoká škola alebo magisterské štúdium).

Medzi významné environmentálne úlohy, kde sa absolventi stu-

dijného programu Environmentálne plánovanie a manažment môžu najlepšie uplatniť, patria: posudzovanie vplyvov na životné prostredie, tvorba krajinnoekologických (krajinných) plánov, príprava integrovaných plánov povodí, tvorba územných systémov ekologickej stability, príprava environmentálnych podkladov na tvorbu územných plánov a plánov regionálneho rozvoja, tvorba environmentálnych koncepcií, plánov a programov, ako aj manažment prírodných zdrojov. Môžu sa tiež uplatniť napr. v manažmente odpadového hospodárstva, pri vypracúvaní environmentálnych systémov manažmentu podnikov a environmentálnych auditov.

Mária Kozová

Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu KEGA č. 3/124603 Tvorba a koordinácia prípravy nových prierezových študijných programov so zameraním na plánovanie udržateľného rozvoja územia.

Literatúra

- Akreditácia študijných programov na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, Študijný program: Environmentálne plánovanie a manažment, Magisterský stupeň štúdia. Bratislava, 2004.
- Kozová, M.: Uplatnenie environmentálnej výchovy a vzdelávania k udržateľnému rozvoju v magisterskom študijnom programe Environmentálne plánovanie a manažment na PRIF UK v Bratislave. In: Ružička, M. (ed.): Zborník referátov zo 4. národnej konferencie Environmentálna výchova a vzdelávanie na školách v Slovenskej republike. Nitra : UKF FPV, 2004 (v tlači).
- Kozová, M., Pavličková, K., Kminiak, M., Pauditšová, E.: 10. výročie založenia Katedry krajinnej ekológie na PRIF UK v Bratislave. Acta Envir. Univ. Comeniana, Suppl., 2002, s. 9 – 12.

- schádzajú na pravidelných schôdkach, víkendových a prázdninových akciách, brigádach a súťažiach,
- *pravidelný informačný servis a kvalitní metodické materiály* jihomoravským školám sdruženým v sieti M.R.K.E.V. (Metodika a realizace komplexní ekologickej výchovy),
 - *ekopedagogický klub Tilia* nabízí učiteľům i dalším zájemcům akreditované vzdělávací akce, zejména terénní exkurze, přednášky a tematické kurzy,
 - *semestrové kurzy Praktikum ekologické výchovy* jako povinné i volitelné předměty pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci,
 - *příležitostné didaktické semináře* pro posluchače jiných oborů Masarykovy univerzity v Brně, konzultace k diplomovým a seminárním pracím, následky apod.,
 - *tradiční i netradiční akce* podporující tvořivé a nekonzumní přístupy ke svátkům, tradicím a k životu vůbec (Vánoční Lipka, Vánoce s Rozmarýnkem, Zelený čtvrtek, akce ke Dnu Země, setkání příznivců permakultury a přírodních zahrad aj.),
 - *tvořivý klub Slaměnka* nabízí učitelům i dalším zájemcům víkendové i prázdninové kurzy práce s přírodními materiály: pletení z proutí a slámy, předení, drátování, předtkalcovské techniky i práce na tkalcovském stavu, kurzy keramiky a aranžování rostlin, kurzy malování na sklo a hedvábí, kurzy patchworku apod.

V budoucnosti plánuje Lipka vybudovat Kolej Aleše Závěského, která bude poskytovat environmentální vzdělávání dospělým, zrekonstruovat budovu Rozmarýnku do podoby nízkoenergetického domu,

Lipka a její aktivity

Lipka – Dům ekologické výchovy je speciální z o v a n é školské zařízení, které vzniklo v září 1991 a aktivně se podílí na školní i mimoškolní ekologické výchově a vzdělávání, zejména v brněnském regionu. Od r. 1998 má Lipka také status fakultního školského zařízení Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Jejím posláním je přispívat k osvojování ohleduplnějších, méně konzumních a odpovědnějších postojů lidí k přírodě a inspirovat je

k trvalému zájmu o aktivní péči o životní prostředí. Ve svém úsilí se Lipka zaměřuje zejména na děti, mládež, studenty učitelských oborů a učitele z praxe.

Lipka nabízí:

- *ekologické výukové programy* určené pro základní, střední a mateřské školy, realizované v učebnách všech pracovišť Lipky i v terénu,
- *pobytové terénní programy* pro střední a základní školy na odloučeném pracovišti Rychta v Krásensku,
- *zájmové kroužky a kluby* – přírodovědné, ochrannářské, řemeslné, výtvarné a další; členové se